

Birleşik Arap Emirlikleri 2010

Resmi Adı	Birleşik Arap Emirlikleri
Başkent	Abu Dabi
Yüzölçümü	82.880 km²
Nüfus	7.512.000 (%75'i yabancı işçi)
GSYH	301,8 milyar dolar
Hükümet Biçimi	Federatif Emirlik
Devlet Başkanı	Şeyh Halife Bin Zayid El-Nahyan
Dışişleri Bakanı	Şeyh Abdullah Bin Zayid El-Nahyan
Türkiye Büyükelçisi	Halid Ghanim El-Gaith
Askeri Harcamalar	10 milyar dolar
Asker Sayısı	51,000

Etnik Yapı

Arap	% 50
Güney Asyalı	% 42
Diğer	% 8

Dini Yapı

İslam	% 76
Hıristiyan	% 11
Diğer	% 13

Petrol Üretimi	2,79 milyon varil/gün
Petrol Tüketimi	435.000 varil/gün
İhracat	195,8 milyar dolar
İthalat	159 milyar dolar

Birleşik Arap Emirlikleri 2010

Cengiz Dinç

[Yrd. Doç. Dr., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü]

Özet

Birleşik Arap Emirlikleri, fosil yakıtlarla zengin, ekonomisini çeşitlendirmek için turizm, ticaret ve lojistik gibi sektörlere önem veren büyük bir ekonomiye sahiptir. 2010 yılında 2009'da Dubai'de patlak veren ekonomik krizin yaraları sarılmaya çalışılmıştır. Güvenlik alanında şu anda en büyük tehdit olarak algılanan İran'a karşı diğer KİK üyeleri gibi Batı güvenlik şemsiyesi altına girilmektedir. BAE, hem küresel terörizmle mücadelede ABD'ye yardımla, hem de Afganistan, Pakistan ve Filistin gibi ülkelerdeki kalkınma yardımları konusunda da oldukça aktiftir.

Anahtar Kelimeler: Birleşik Arap Emirlikleri | İran | Suudi Arabistan | ABD

United Arab Emirates 2010

Abstract

United Arab Emirates, although rich in fossil fuels, tries to diversify its economy by prioritizing trade, tourism and logistics as leading sectors. In 2010, the Emirates was busy in mending the damages of 2009 Dubai economic crisis. In terms of security, the Emirates, like other GCC members, is under Western security umbrella which is currently poised against the biggest perceived threat, Iran. UAE is very active in helping the U.S. in its war on terror and also in providing developmental aid to Afghanistan, Pakistan and Palestine.

Keywords: United Arab Emirates | Iran | Saudi Arabia | USA

Giriş

Birleşik Arap Emirlikleri'yle (BAE) ilgili 2010'daki gelişmeleri daha iyi anlayabilmek için ülkenin yakın geçmişindeki önemli gelişmeleri arka plan bilgisi olarak kısaca sunmak faydalı olacaktır. Çünkü aşağıda detaylar verildiğinde görüleceği gibi, 2010 yılında ülkenin genel politikalarında ve uluslararası ilişkilerinde büyük oranda bu arka plana dayalı bir devamlılık söz konusudur. Federal yapıdaki BAE'yi Abu Dabi, Dubai, Acman, Füceyre, Resü'l-Hayme, Şerce ve Ummül-Kayveyn Emirlikleri oluşturmaktadır. Abu Dabi dışındakiler küçük yüzölçümlerine sahip, şehir devleti görünümündedirler. Emirlikler, buldukları coğrafi bölgenin, sosyo-ekonomik, etnik, kültürel yapısı, bölgesel güvenlik kaygılarıyla bağlantılı olarak bazı temel politikalara sahiptir. Emirlikler arasında büyük farklılıklar olsa da; bu faktörler ve politikalar şu şekilde dile getirilebilir: Emirlikler, genel olarak zenginliklerini, bölgede diğer benzer özelliklere sahip, kendisi gibi Körfez İşbirliği Konseyi'ne üye (Suudi Arabistan, Kuveyt, Umman, Katar, Bahreyn) ülkeler gibi fosil yakıtlara (petrol ve doğalgaz) borçludurlar. Bu kaynakların Emirlikler arasında çok farklı bir dağılıma sahip olması, ekonomiyi çeşitlendirme gerekliliğinin özellikle bu kaynaklar bakımından fakir olan Dubai tarafından ciddiye alınmasını gerektirmektedir. Emirlikler, diğer KİK üyeleri gibi, bölgesel 'avcı devletlere' (örneğin eskiden Irak, şimdi İran) karşı, kendi güvenliklerini sağlamada yetersiz kaldıklarını düşündüklerinden dış güvenliklerini ve içerideki rejim istikrarını, genel olarak Batılı ülkelerin, özellikle ABD'nin semsiyesi altında sağlama politikası izlemektedirler.

Hiçbir siyasi partiye izin verilmeyen BAE'deki en yüksek yetki ve karar organı, yedi emirliğin Emirlerinden oluşan Emirler Yüksek Konseyi'dir. Bu konseyin başkanı, Devlet Başkanı'dır. Yüksek Konseyin hem yasama hem de yürütme yetkisi bulunmaktadır. Yüksek Konsey üyeleri, kendi aralarından Devlet Başkanını ve yardımcısını seçmektedirler. BAE'yi oluşturan 7 Emirliğin temsilcilerinden oluşan 40 üyeli Danışma Meclisi niteliğindeki Federal Ulusal Konsey üyeliklerinin yarısı, yöneticiler tarafından atanan 7 bin kadar seçmence 16 Aralık 2006'da gerçekleştirilen seçimlerle belirlenmiş; diğer yarısı ise Emirler tarafından doğrudan atanmıştır. Ulusal Konsey'de, Abu Dabi ve Dubai'nin sekizer, Şerçe ve Resü'l-Hayme'nin altışar, Ummül-Kayveyn, Acman ve Fuceyre'nin de dörder kontenjanı bulunmaktadır. Ayrıca atanmış ikincil seçmenlerde de bu oranlar korunmaktadır. Genel seçimler olmadığı için, vatandaşlar, sorunlarını geleneksel şekilde 'meclis' toplantılarında doğrudan liderlere iletebilmektedirler.

BAE hükümeti, özellikle güvenlik ve silahlanma alanlarında her ne kadar Batılı hükümetlere çok yakın bir siyaset izlese de, insan hakları konusunda hassas olan bu muhataplarının gerek resmi kurumlarından gerekse basın ve STK'larından oldukça ağır eleştirilere muhatap olmaktadır. Bu eleştirilere göre, insan hakları açısından BAE'deki durum 2010'da da rahatsız edici olmaya devam etmiş, herhangi bir reform göze çarpmamıştır. Ülkenin otoriter yapısı nedeniyle dışarıya pek bilgi sızmasa da, keyfi tutuklamalar, kamçılamanın bir ceza metodu olarak kullanılması, uzun süreli gözaltılar eleştiri konusu olmaktadır. Büyük oranda yabancı uyruklu sözleşmelilerin çalıştığı bir alan olan yargı, tam bağımsız değildir. Hakimlerin kararları, siyasiler tarafından kontrole tabidir ve beğenilmeyen kararları alan bu yabancı hakim ve savcılar sınır dışı edilebilirler. Dolayısıyla, yargı sistemi, yönetici sınıfı kayırır.

Basında devlete ait yayın organlarının ağırlığı vardır ve medyada belirgin bir oto sansür göze çarpmaktadır.¹ Hükümet ve bakanların belirli bir şekilde eleştirisi mümkünse de ifade özgürlüğü ile ilgili gelişmeler yeterli değildir. Örneğin, Emirlerin eleştirilmesi veya "sosyal rahatsızlık yaratacak" yayın ve konuşmaların cezası 1,4 milyon dolar gibi yüksek seviyelere kadar çıkmaktadır. Hükümet web sitelerine erişimi kısıtlayabilmekte, sohbet odalarını, blogları ve anında mesaj hizmetlerini izleyebilmektedir.²

Kadınların düşük statüsü önemli bir insan hakları konusudur. Örneğin, ev içi şiddete maruz kalan kadınların devletçe yeterince korunmaması; polis tarafından evlerine dönmeye zorlanmaları 2010'da da eleştiri konusu olmuştur. Yıl içinde, BAE Federal Yüksek Mahkemesinin, bir er-

keğın, şeriata göre, karısını ve yetişkin olmayan çocuklarını “iz bırakmadan” dövebileceğine hükmetmesi diğer bir eleştirilen konu olmuştur. BAE, bu gibi konularda, özellikle batıdan gelen eleştirilerin bazılarına karşı hassastır. Yetkililer sık sık, BAE’de kadınların iyi eğitim aldığından, ülkede istihdam içinde kadınların oranının arttığından (bu oran 1970’lerde yüzde 3 iken şimdilerde yüzde 14’e çıkmıştır), Ulusal Konsey içinde 40 üyenin 9’unun kadın olduğundan, ayrıca kabinenin 4 üyesinin kadın olduğundan bahsetmektedirler.³

Emirliklerdeki Ekonomik Gelişmeler

Emirlikler, 200 milyar dolardan fazla ekonomik büyüklükle, Suudi Arabistan’dan sonraki en büyük Arap ekonomisi olduklarına sık sık vurgu yaparlar. Emirlikler’in, Uluslararası konumu bazı göstergeler bakımından şöyledir: İnsani Gelişmişlik Endeksi, Dünya’da 32., bölgesinde 1.; Küresel Barış Endeksi, Dünya’da 40. (144 ülke arasında); Küresel Rekabetçilik Endeksi, dünyada 23. (133 Ülke arasında).⁴ Ayrıca, BAE’nin Demokrasi notu 4.15/ 10 (endekslenen 128 ülke arasında 92.); Piyasa ekonomisi notu ise 7.5/ 10 (endekslenen 128 ülke arasında 21.) olarak değerlendirilmektedir.⁵ Çin örneğinde olduğu gibi, küresel geçerliliği olan, otoriterlikten fazla taviz vermeden kapitalist dünya ekonomisine entegre olma modeli, BAE için de geçerlidir.

BAE’nin ekonomi alanındaki temel devlet politikası, Şeyh Muhammed Raşid el-Maktum’un da belirttiği gibi, ülkenin en önemli uluslararası yatırım bölgelerinden birisi olmasıdır. Bunun için bölgesel barış ve huzurun temini ve idamesi; ticaret, turizm ve lojistik gibi alanlarda yatırımların aynı hızla devam edebilmesi için gerekli altyapı çalışmalarına devam edilmesi gerekmektedir.⁶ BAE ekonomisinin çeşitlendirilmesi, böylece fosil yakıtlar dışında daha sağlam kaynaklara dayandırılması gayretleri çerçevesinde, BAE’de daha eğitimli bir nüfusa sahip olma çabaları göze çarpmaktadır. Örneğin, 2010 bahar yarıyılında, el-Ayn’daki BAE üniversitesinde 12 bin ve Şerçe Amerikan Üniversitesi’nde de 5 bin öğrenci bulunmaktaydı. Anaokulu hariç karma eğitimin olmadığı BAE’de, ABD, İngiltere ve Avustralya gibi pek çok ülkeden üniversitenin kampüsleri bulunmaktadır. 2010 yılındaki haberlerde, 300’den fazla devlet okulunda, Şeyh Halife tarafından, 2009’da başlatılan 10 yıllık bir plan çerçevesinde, rafine ve girişimci bir işgücü oluşturulması istendiği belirtilmişti. Yeni müfredata göre, tüm BAE vatandaşı çocuklar Arapça ve İngilizce olmak üzere iki dilde yetkin olacaklardır. Bu plan çerçevesinde, yıllık 40,000 Sterlinlik maaşlar ve ücretsiz barınma gibi cazip tekliflerle, İngiltere’den binlerce öğretmen getirilmektedir.⁷

2009'un bitmesine bir ay kala patlak veren "Dubai Krizi" ile ekonomi alanında dikkatleri üzerine çeken borç ödeme krizi, 2010 yılının tümünde de BAE'yi meşgul etmiş, BAE ve Dubai modelinin hem Arap dünyasında hem de Batı tarafından tartışılmasına yol açmıştı. 2009 yılı biterken Dubai hükümeti Dubai World holdingini yeniden yapılandıracağını ve borç geri ödemelerini 30 Mayıs 2010'a kadar dondurmaları için kreditorlere çağrı yapacağını duyurmuştu. Dubai World'un yaklaşık 59 milyar dolarlık bir borcu bulunmaktaydı ve özellikle Nakheel kanadının sorumlu olduğu 22 milyar dolarlık borcun bir kısmının geri ödenemeyeceği endişesi baş göstermişti. Kriz öncesi 2008'de zirve yapan fiyatlara göre bir yıl içinde mülklerin fiyatı yüzde 50-60 arasında düşünce, açık pozisyonadaki gayrimenkul yatırımcıları, büyük gayrimenkul yatırımlarını geliştirmek için aldıkları borçlarını ödeyemez duruma düştüler. Dubai'de gayrimenkul geliştirme, yüksek katma değer üretme ve ekonomik çeşitlendirmenin ana damarlarından birisini oluşturmaktadır.

Ekonomik krizin patlaması ve sonrasındaki gelişmeler, bölgenin genel sistemi içerisinde, alttan alta kaynayan, derin tartışmaların tekrar su yüzüne çıkmasına yol açmıştır. Bir bütün olarak BAE ekonomisi, dünya finansal krizinin üzerinden 24 ay geçtikten sonra, 2010'da yüzde 2,5 kadar büyüyerek toparlanma sinyalleri vermiştir. Dubai ekonomisi ise 2009'daki yüzde 4'lük küçülmeden sonra 2010'da da yüzde 0.4 küçülmüştür. Ayrıca Dubai bütçesinin 2010 yılında 6 Milyar dirhemle (1.63 milyar dolar) yüzde 16.9 açık vermesi beklenmekteydi.⁸ Tüm bunlara karşın, örneğin Dubai Emiri el-Maktum, 2010 yılında BAE ekonomisinin iyi iş çıkardığını; yakın zaman da 11.5 milyar dolarlık 32 superjumbo A-380 sipariş eden Emirates hava yollarının, yeni siparişler yapmak üzere olduğunu belirtmekteydi.⁹ BAE Dış Ticaret Bakanı Lubna el-Kassimi'ye göre de, BAE yaşamak ve yatırım için ideal bir yer olmaya devam etmiştir.¹⁰ Görüldüğü gibi, yetkililer moralleri yüksek tutmaya, BAE'ye yatırımcıları çekmeye çalışmaktadırlar

Dubai hükümeti, 2009 sonundaki açıklamalarında, Dubai World şirketinin borçlarını devlet olarak sahiplenmemiştir. Krizde, başta İngiltere, Fransa, Almanya, ABD ve Japonya merkezli bankalarda, verdikleri kredinin geri dönmeme ihtimaliyle karşılaşmışlardır. Soruna bir çözüm arayışı içerisinde gözler, en büyük ve en zengin Emirlik olan Abu Dabi'ye çevrilmiş böylece, Abu Dabi'nin, Emirlikler arasında ne kadar baskın olduğunu bir kez daha göz önüne serilmişti. BAE'nin petrol rezervlerinin % 95'i ve doğal gazın da % 92'si Abu Dabi'ye ait olup buna karşın Dubai'nin petrol rezervleri 1991'de azalmaya başlamıştır ve fosil yakıtlar

Dubai milli gelirinin yüzde 10'undan daha düşük bir katkı sağlamaktadır. Bu durum, Dubai'yi ekonomiyi çeşitlendirme konusunda daha fazla baskı altında tutmakta ve risk almaya zorlamaktadır. 2010'daki gelişmelerse, BAE'deki patrimonyalizmi açıkça göstermiştir. Dubai hükümeti, Dubai World'ü kurtarmak için harekete geçmiş ve şirketin 9.5 milyar dolarlık borcunun ödeme planı için kreditorlerle masaya oturmuştur. Plana göre, bazı borçların ödenmesi 8 yıla kadar yayılacaktı.¹¹ Böylece, devlete ait şirketin aslında büyük oranda yönetici sınıf mensuplarına, örneğin Şeyh el-Maktum'a ait olduğu, 2009'da batılı kreditorlerin ima ettiği gibi, dolaylı bir yolla kabul edilmiş oldu. Daha önemlisi, Dubai'nin emlak piyasasından çekilmek istemediği anlaşıldı. Ancak, Dubai'nin hesapsız borçlanmasından diğer üyelerin rahatsız olduğu da ortaya çıktı. Federal Milli Konsey, Federal hükümetin en fazla ülke hâsılasının yüzde 25'i kadar ya da 200 milyar dirheme kadar borçlanmasına, böylece ancak ödeyebileceği kadar borcun altına girmesine yönelik bir yasa çıkarttı.¹² Zaten, Dubai'nin bir şehir olarak fazla ön plana çıkması da Emirlikler'de ve bölge devletleri olan Bahreyn, Suudi Arabistan, Umman, Katar ve Kuveyt'te diğer önemli şehirlerin rekabet duygusunu kamçulamıştır. 2010'daki açıklamalara göre, Dubai modelini gerektiği kadar muhafazakâr olmadığı ve fazla riskli bulunduğu için onaylamayan, Abu Dabi'nin, daha fazla ofis ve mesken inşası yaparak bunların daha ucuza satılmasını veya kiraya verilmesini sağlayacağı, böylece insanların kiralarnın daha ucuz olduğu Dubai'den her gün göçüp gelişi yapmasına gerek kalınmayacağı belirtilmekteydi.

BAE'nin başkenti ve nüfus bakımından Dubai'den sonra ikinci büyük emirliği olan Abu Dabi, aynı zamanda BAE'nin siyasi, endüstriyel ve kültürel merkezi konumundadır. BAE'de en büyük şehirler ve nüfusları (bin kişi olarak) şu şekilde sıralanmaktadır: Dubai (1,771), Abu Dabi (897), Şerce (846), el-Ayn (Abu Dabi) (652), Acman (373), Resü'l-Hayme (172). BAE tipi ekonomik kalkınma genel olarak diğer küçük KİK üyelerinde de gerçekleştirilmeye çalışılan bir modeldir. BAE'nin, çok büyük kısmı Abu Dabi'ye ait olan yaklaşık, 97.8 milyar varillik petrol rezervi (dünyada 7. ülke) , 6.071 trilyon m³'lük doğal gaz rezervi (dünyada 6.) ve günlük 2.4 milyon varillik petrol üretimi (dünyada 4.) bulunmaktadır.¹³ BAE ekonomik modeli fosil yakıtlardan elde edilen gelirin yurt içinde ve dışında değişik alanlara yatırılarak, ekonominin çeşitlendirilmesi ve böylece hem bu kaynakların fiyatlarındaki dalgalanmaya (fiyatın çok düşük bir seviyeye gelmesi) hem de bitmesi veya kullanımlarına çok az ihtiyaç duyulur hale gelmesi gibi gelişmelere karşı ülke ekonomisini daha esnek ve dayanıklı kılmaya yönelik olduğu görülmektedir.

Aynı zamanda bir OPEC üyesi de olan BAE için de, petrol fiyatlarında tüketiciler tarafından istenen arz güvenliğinin yanında talep güvenliği ve makul fiyat seviyesinin yakalanması süreklilik arz eden en önemli amaçlardan birisidir.¹⁴ 2010 yılında, BAE'nin, ham petrol, petrol türevleri ve gaz ihracatı 88.2 milyar dolarken, bunun 2011'de 92.6 milyar dolara çıkması beklenmekteydi. Böylece cari fazla 15 milyar dolardan 17.2 milyar dolara çıkacaktı. BAE Enerji Bakanı el-Hamli'ye göre, aslında Batı'da ve dünyada enflasyonist baskılar yaratan, 80 dolar seviyelerindeki petrol fiyatları “olukça makuldü”. Bakan, “100'ün üzerini de sevmiyorum, 30'u da sevmiyorum” diyerek, petrol fiyatlarında BAE ve Körfez için “makul” petrol fiyatlarının çerçevesini çizmekteydi. Fosil yakıtlar yanında, nükleer enerji ve yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımının da, bu alanda denge ve sürdürülebilirlik için gerekli olduğu belirtilmekteydi.¹⁵ Fosil yakıtların fiyatlarının yüksek kalması BAE ekonomisi için önemlidir; örneğin 2010 için, petrolün varili 85 dolarken yüzde 3.2 büyüyen ekonominin, petrol 75 dolarken ancak 2.5 büyüyeceği tahmin edilmekteydi.¹⁶ Yüksek cari fazla yanında, 216 milyar dolarlık ithalatla BAE Orta Doğunun en büyük ithalatçısı konumundadır; istikrarı ve önemli bir Pazar olarak tüketim gücünün devam etmesi, küresel ekonomi için önemlidir.¹⁷

BAE'deki banka aktiflerinin toplamı, ülkenin gayri safi hâsılasının iki katı kadar, 400 milyar dolardan fazla olup, kendisinden 2,5 kat daha büyük bir ekonomiye sahip Suudi Arabistan'la bankacılık sektöründe rahatlıkla rekabet etmektedir. Dubai, ekonomik büyüme ve uzun dönemli istikrara kavuşma çabalarını, finans, turizm, ulaştırma ve emlak sektörleri gibi alanlardaki faaliyetleriyle sürdürmektedir. Görüldüğü gibi, BAE, özellikle Dubai sayesinde yükselen önemli bir küresel finans ve ticaret merkezi konumuna yükselmiştir ve bunu devam ettirmek istemektedir. Bunun için, yatırımcılar ve turistler açısından imajının iyi olması, gerekli yatırımları çekebilmesi ve ortaya çıkan ürünleri pazarlayabilmesi gereklidir. Ucuz krediye ve ucuz yabancı emeğe dayalı ekonomi, lüks konutlar, oteller, insan yapımı adalar ve 2010'un başında hizmete açılan 828 metre yükseklikle “dünyanın en yüksek binası” unvanına sahip “Burj Dubai” gibi yatırımlarla kendini göstermektedir. 20 milyar dolarlık “Downtown Dubai” projesinin parçası olan ve açılıştta, Burj Khalifa adını alan bina için, 1-1,5 milyar arasında, çeşitli maliyet rakamları verilmektedir.¹⁸

Genel olarak KİK üyeleri BAE ve özellikle Dubai ile ilgili tartışmaların tarihsel, bölgesel ve küresel bir arka planı vardır. Bu tartışmanın en önemli boyutlarından birisi, zengin ve fakir Araplar (ve genel olarak Müslümanlar) arasındaki uçurum ve bazı Arapların elindeki bunca zenginliğe

rağmen Filistin sorunu gibi sorunların Müslümanların psikolojisi üzerindeki olumsuz etkisidir. 350 milyon civarındaki Arap dünyasının gayri safi hâsılası (fossil yakıtlardaki dalgalanmaya bağlı olarak değişmekle beraber) 2,3 trilyon dolar civarındadır; bu da kişi başı 7 bin dolar etmektedir. Bölgede ve soydaşları arasında bir yanda bu kadar kavurucu bir fakirlik varken, özellikle KİK üyelerinin aşırı bir lüks içerisinde yaşadıkları algısı, çeşitli örneklerle sürekli canlıdır. 2010'daki buna dair en çarpıcı örnek, Abu Dabi'deki 7 yıldızlı bir otelde kurulan, altın, gümüş, elmas, safir, inci, zümrüt ve diğer değerli taşlarla süslü Noel ağacının değerinin 11 milyon dolardan fazla olmasıdır.¹⁹ Her ne kadar, tüm dünyadan gelen, her dinden insanın kendini rahat hissetmesi için bu gibi şeylere ihtiyaç olduğu söylenmişse de, gelen tepkilerden etkilenen otel yetkilileri daha sonra, ağacın kendilerine ait olmadığını, başka bir firma tarafından tasarlandığını ve otelin sadece mekan olarak kullanıldığını açıklamak zorunda kalmışlardır.

İslamcı ve Arap Milliyetçilerine göre, Dubai başta olmak üzere Körfez, fazla seküler ve fazla zevkçi, aykırı bir model haline gelmiştir. Ekonomik krizin patlamasıyla, bölgedeki zengin Arapların, hükümetlerinin aksine, Batılı kamuoyları tarafından da sevilmediklerini bir kez daha ortaya çıkardı.²⁰ Batıda yaygın olan anti-Arap görüşler, tipik oryantalist bakış açısında bulunan *tembel ve zevke düşkün Arap* imajından da beslenmektedir. Bu model, Arap-İsrail çatışmasının yansımalarından ve sorumluluklarından belirli bir yahtımı içermektedir.²¹ Son yılında, Başkan Bush, BAE ziyaretinde, Dubai'yi ekonomik ve siyasi olarak Arap gençlere yeni umutlar vaat ettiği için övmüştü. Buna karşın, Milliyetçi Araplar, Dubai Emiri ve BAE Başbakanı Şeyh Muhammed bin Raşid el-Maktum'un anılarında, Filistin tek kelime ile bile geçmemektedir diyerek, Dubai modelini sert bir şekilde eleştirmektedir.²² Bu eleştiri yerini bulmuş gibidir. 2010 yılında yazdığı bir şiirle (*Gaza's Iliad*) Şeyh Muhammed, 9 Türk'ün öldürüldüğü, İsrail'in yardım gemisine yaptığı baskını kınamış; yardım gemisinin ateşe döndürüldüğünü belirterek, "tarih, bizim gibi Araplar, yardım istediklerinde onları yüzüstü bıraktığımızı yazacak" demiştir.²³

En önemli ekonomik kaynaklardan olan nüfus konusunda, BAE ilginç bir konumdadır.²⁴ 2009'da BAE nüfusu 6 milyon sınırını geçmiştir. Bu nüfus içerisinde BAE vatandaşı olanlar ise ancak bir milyondur. Geri kalanların, 1,75 milyonu Hindistanlı (bunların yaklaşık yüzde 56'sı Müslümandır), 1,25 milyonu Pakistanlı, 500 bini Bangladeşlidir. Çin, Filipin, Tayland, Kore, Afganistan ve İran gibi ülkelerden gelenler de yaklaşık 1 milyon civarındadır. Avrupa ülkelerinden Avustralya, Kuzey Afrika, Afri-

ka ve Latin Amerika ülkelerinden gelenlerin de 500 bin civarında oldukları hesaplanmaktaydı.²⁵ Ücret skalalarında batılıların kayırılması, en fazla ücretin ABD ve İngiltere’de eğitim almışlara verilmesi diğer kesimler arasında bir rahatsızlık unsurudur. Körfez’de yaygın olan, yabancı işçileri, ilk işverene bağlayarak, pasaportlarına el koyarak, modern köleler gibi çalıştırılması, insan hakları bakımından şiddetle eleştirilmektedir. Bu eleştiriler karşısında, BAE otoriteleri, yabancı işçilerin sömürülmesi konusunda, ücret ödemelerindeki problemler için çağrı merkezi kurulması gibi çeşitli tedbirler almaktadırlar.

BAE bir yandan da, Arap dünyası başta olmak üzere, dış yardımlarda bulunmaktadır. Örneğin, 2008’de Irak’ın 7 milyar dolarlık tüm borcunu silmiş, Filistin’e 1,5 milyara yaklaşan yardımlarda bulunmuştur; toplam dış yardımları süreç içerisinde 15 milyar doları aşmıştır. Bu yardımlar Filistin, Irak, Afganistan ve Pakistan gibi diğer Arap ve Müslüman ülkeler başta olmak üzere geniş bir alana yayılır. Yine de, BAE, elindeki maddi imkânlarla göre yeterince yardım yapmadığı için eleştirilmektedir; şüphesiz bunda, İnsani Kalkınmışlık raporuna göre, 39 milyonla Arapların yüzde 10’undan fazlasının fakir olması gibi gerçeklerin payı vardır.²⁶

Gazze’deki yüzde 45’lik ağır işsizliğin tersine, BAE vatandaşı olup çalışan 250 bin kadar kişiden biri işsiz kalınca hemen yeni bir hükümet işine verilmektedir.²⁷ Fosil yakıtlarla en zengin Abu Dabi’nin bu kaynaklara sahip olmadığı anlaşılan Resü’l-Hayme gibi diğer Emirlikleri, federal sübvansiyonlarla desteklemesi beklenmektedir. 2010 yılında da devam eden krizde, özellikle Dubai’de inşaat gibi sektörlerde çalışan yabancı işçileri olumsuz etkilediği bilinmektedir. Ayrıca, 2010 yılında, *Emirlik-leştirme* politikası çerçevesinde yabancı şirketlere gittikçe artan oranda BAE vatandaşını işe alma zorunlulukları getirilmektedir.

Çeşitlendirme gayretlerinin meyvesi olarak Dubai ekonomisi sadece gösterişli projelerle ayakta durmaz. Örneğin, Dubai El-Maktum hava limanı yılda 120 milyon yolcuya hizmet edebilecek şekilde dizayn edilmiştir. BAE, Emirates (Dubai), Etihad (Abu Dabi) gibi üst sınıf ve El-Arabia gibi ekonomik hava yollarına sahiptir. Kendi şirketlerinin verimli bir şekilde yönetildiğini söyleyen BAE yetkilileri, diğer pazarlara da göz dikmiştir; örneğin, devlet desteğine güvenerek hantal yapılara bürünmüş Avrupa hava yollarını hükümetlerinin koruma çabalarına dikkat çekilerek; bölgede daha adil rekabet ortamı talep etmektedirler. BAE merkezli hava yolu şirketleri bir yandan da pazar potansiyelinin yüksek olduğu Çin ve Hindistan’ı da içine alan bir strateji geliştirmeye çalışmaktadırlar. 2010 yılında Kanada ile kendi hava yollarına daha fazla slot açılmadığı

için girdiği tartışma sonrası, BAE, Kanada vatandaşlarına 1000 dolara kadar maliyetlere varan vize uygulamasına başlamıştır.²⁸

BAE devasa hava alanları, limanları, serbest ticaret bölgeleriyle önemli bir lojistik ve ulaşım merkezidir. Örneğin Dubai'deki, bir derin-liman ve serbest bölgeye de sahip olan Jebel Ali kompleksinde 120'den fazla ülkeden 6,000 kadar şirket faaliyet halindedir. BAE, ekonomi bakanının 26 ülkeden gelen temsilcilere yaptığı açıklamada belirttiği gibi “yatırım ikliminin” daha da iyileştirilmesi için her türlü altyapı düzenlemeleri yapılmaktadır. BAE ekonomisini büyümesinde ve çeşitlendirilmesinde ticaret lojistik ve turizm başı çekmiştir.²⁹ Ticaret alanındaki önemli başarıları, Malezya ile 2002'den bu yana ticaretin dört kat aratarak 5,6 milyar dolara (Türkiye ile yapılan ticaretin iki katı) ulaştırılması; Abu Dabi'de serbest bölge içerisinde 5 yıl içerisinde dünyada sayılı ülkede yapılabilen, çip üretiminin planlanması gösterilebilir.³⁰ Bu başarılarda, son yıllarda, Abu Dabi'nin de, Batı'da zorlaşan piyasa şartlarının da etkisiyle, yurt dışındaki bir trilyon dolara ulaşan sermayesinin bir kısmını tekrar ülke içinde yatırıma yöneltme isteği de etkili olmaktadır.

Ekonomik krizi yüzünden kısa dönemde turizm ve özellikle gayrimenkul sektörleri çok olumsuz etkilense de, diğer sektörlerdeki yatırımlar uzun dönemli ekonomik istikrarı ve refahı sağlamaya yardım edeceği düşünülmektedir.³¹ Kısa vadede ise problemler vardır. Bir bütün olarak BAE ekonomisi sağlıklı görünse de, gayri safi hâsılasının yüzde 140'ı kadar borçlu olan Dubai aslında bu oran bakımından İrlanda ve Yunanistan'dan daha kötü durumdadır. Bunun sonucu olarak, 2010 'da bazı özel firmaları piyasanın iki katı sayılabilecek, yüzde 8.5 faizle borçlarını ötelemek zorunda kalmaktadır. Körfez ekonomisinin sağlam temeli hala fosil yakıtlardır. KİK üyesi ülkelerin petrol ve doğal gaz rezervlerinin değerinin, eğer bir varil petrolün değeri 50 dolar ve (bir milyon BTU enerjiye eşdeğer) gazın, 9 dolar alınırsa, 18,3 trilyon dolar olduğu, eğer petrolün değeri 100 dolar ve gaz 15 dolar alınırsa 37,7 trilyon dolar olarak hesaplanmaktadır.³² 2010'da petrol fiyatlarının 75-80 dolar düzeylerinde seyretmesi, örneğin BAE ekonomisinin büyümesini garanti etmiştir. Ekonomi bakanı el-Mansuri'ye göre “bilge politikalar” sonucu BAE ekonomisi 1971'den beri 114 kat büyümüş 6.5 milyar dirhemden 914.4 milyar dirheme ulaşmıştır (dolar/ dirhem oranı 3.6). O zamanlar ekonominin yüzde 70'ini oluşturan petrolün katkısı şimdi yüzde 29'a düşmüştür.

Hem artan enerji talebini karşılamak hem de daha temiz, verimli bir enerji sektörüne sahip olabilmek için, BAE yenilenebilir (rüzgâr ve güneş) ve çevreyi fosil yakıtlara göre daha az kirlettiği düşünülen, nükle-

leer enerji kaynaklarına önem vermektedir. 2009’da, nükleer santraller kurulması için yapılan toplam 40 milyar dolarlık ihaleyi kazanan Güney Kore,³³ 2010’da da konuyla ilgili 3.5 milyar dolarlık ek ihaleleri almak için çabalamıştır. BAE, tarım ve enerji sübvanseleri, yüksek enerji tüketen lüks turizm sektörü gibi sebeplerle; son üç yıldır kişi başı dünyayı en çok kirleten ekonomi olmaktadır. Kişi başı yılda 23 ton CO2 salınımı gibi sebeplerle çevrecilerin ağır eleştirilerini çekmektedir. Bu duruma bir çözüm olabilmesi için karbon tuzaklama ve depolama sistemleri dahil projeler üzerinde çalışan BAE, çevreci örgütlere göre, enerji yoğun eğlence projelerinde hız kesmediği için aslında temiz çevre konusunda samimi olmamakla suçlanmaktadır. Buna rağmen resmi açıklamalara göre, 2020 yılında, fosil yakıtların BAE enerji ihtiyacının yarısını karşılaması beklenirken, yenilenebilir enerjinin de talebin yüzde 7’sini karşılaması planlanmaktadır. Geriye kalan yaklaşık yüzde 40’lık enerji açığının nükleer enerjiden karşılanması planlanmaktadır. İran’ın durumunu daha da negatif gösterecek şekilde, BAE, nükleer enerjinin barışçıl kullanımı konusunda “iyi bir örnek” olmaya devam etmektedir. ABD, Fransa ve Güney Kore’den sonra, 2010 yılında Kraliçe Elizabeth’in ülkeyi ziyareti sırasında İngiltere’yle de nükleer işbirliği alanında antlaşma imzalanmıştır.³⁴

Dış İlişkiler ve Dış Güvenlik Politikası

İstikrarsız bölgesinde sadece 1 milyon kadar vatandaş nüfusu, yaklaşık 83,600 km² yüz ölçümü, 867 km kara sınırı (Umman’la 410 km, S. Arabistan’la 457 km) ve deniz korsanlığı, terörist eylemler ve sızmaların arttığı bir dönemde, 1,318 km kıyı şeridiyle BAE, çok çeşitli güvenlik kaygıları taşımaktadır. Küçük bir ülke olarak, diğer KİK üyeleri gibi, bölgedeki ‘avcı’ devletlere ve içeride, rejim karşıtı muhtemel hareketlenmelere karşı esas olarak “ABD Güvenlik Şemsiyesi” (İngiltere, Fransa gibi diğer Batılı ülkelerin de katkısıyla) altına sığınmıştır. ABD ile yakın ilişkiler, Hillary Clinton’ın sözleriyle yık içinde bir kez daha teyit edilmiştir. ABD ve BAE arasında, “karşılıklı saygı ve çıkarlara dayalı güçlü bir dostluk” olduğunu söyleyen ABD dış işleri bakanı, geçen on yıl içinde karşılıklı ticaretin 3.2 milyar dolardan 13.7 milyar dolara çıktığını ve güvenlik artırıcı tedbirler, bilim teknoloji ve eğitimin önemli işbirliği alanları olduğunu belirtmiştir.³⁵ Batıyla bu yakın ilişkiler, hem yerel halkın hem de bölgedeki İran gibi ülkelerin gözünde, bu rejimlerin meşruiyetini azaltmaktadır. BAE, içeride muhtemel rejim karşıtı muhalif hareketlere karşı, Suudi Arabistan ve diğer KİK üyeleri gibi, batılı uzmanların da yardımıyla çeşitli tedbirler almaktadır. 2010’da, üstü kapalı olarak sızan bilgilere göre, rejim karşıtlarına ve el-Kaide gibi örgütlenmelere karşı,

sert tedbirler alındığı, bunun için dış destek ve bilginin aranmasının uluslararası hukuk kurallarına aykırı olmadığı ima edilmektedir. Bu konuda özellikle daha katılımcı (demokratik) bir düzene geçilmesini isteyenlerle, hemen hemen tüm KİK üyelerinde sistemden dışlanan Şii azınlıklardan, İran'ın da desteğiyle, gelebilecek muhalefet dalgası ciddi bir tehdit olarak algılanmaktadır.

Enerji kaynaklarının “kesintisiz ve ucuz arzı” konusu ve bu alandaki yüksek karlar, bölgeye yabancı güçlerin ilgisini davet eden en temel etken olduğu kadar fosil yakıtlardan elde edilen yüksek gelir aynı zamanda BAE ve diğer KİK üyelerinin nüfuslarına oranla silahlanmaya büyük kaynaklar ayırabilmesini sağlamaktadır. KİK içerisinde de nüfusu ve ordusu bakımından Suudi Arabistan en baskın oyuncu konumundadır. BAE içerisinde ve bölgede Zengin-Fakir, Sünni- Şii, Seküler- İslamcı, Batı yanlısı-Karşıtı gibi derin çatlaklar, bölgenin genel güvenlik zafiyetlerini belirlemektedir. Son 30 yılda 3 kanlı savaşa sahne olan Körfez, 2010'da da istikrarsız ve tehlikeli olduğunu sürekli hatırlatmıştır. KİK üyelerinin toplam vatandaş nüfusu 40 milyona yakındır ve ekonomik büyüklükleri de 1.1 trilyon doları aşar. Yine de çeşitli sebeplerle kendilerini, güvenlikleri açısından yeterli görmemektedirler. BAE, diğer KİK üyeleri gibi, özellikle petrol fiyatlarını yüksek olduğu dönemlerde yapabildiği harcamalarla küçük ama modern bir orduya sahiptir. BAE'nin politikası güncel bölgesel tehditlere karşı en modern silahların alınması ve kullanımlarının öğrenilmesi şeklindedir.³⁶ Bu çerçevede 2010'da Boeing'e yaptığı altı adet, 85 ton kapasitesi olan C-17 (*Globemaster III*) siparişlerini teslim almaya başlamıştır. BAE, küresel sistemde baskın batılı ülkelere de faydası dokunan stratejisine, sembolik jestlerle devam etmektedir.

Ülkede, askerlik mesleği geleneksel yollarla elde edilen gelirlere göre daha az gelir getirdiği için esas olarak prestij sağlamak amacıyla yapılmaktadır. Vatandaş askerlerin sahip oldukları geniş maddi imkânlar göz önüne alındığında çıkacak bir savaşın seyrine göre, savaşıp savaşmayacakları, özellikle Kuveyt'in işgalinden beri derin bir şüphe konusudur.³⁷ BAE ordusunda ücretli yabancıların çalıştırılması önemli bir soruna devam etmektedir. Yaklaşık 55 bin olan ordu mevcudunun, çoğunluğu Yemenli ve Mısırlı olmak üzere 15 binini yabancılar oluşturmaktadır. Özellikle subay kadrosunda artık yabancıların istihdam edilmediği 2010 yılındaki açıklamalarda yer almıştır. Bir savaş durumunda, ordunun diğer kısımlarındaki yabancılara ne kadar güvenileceği de ayrı bir faktördür.

BAE, diğer bazı körfez ülkeleri gibi, dış ilişkilerinde İsrail ile şizofrenik bir bağ içindedir. Bir yandan, algılanan İran tehdidine karşı İsrail'in

bir operasyon yapabilme ihtimali, bu operasyonun KİK ülkeleri tarafından hoş görülebileceği ima edilerek, bölgesel satrançta kullanılmaya devam ederken, halk katında ve genel olarak resmi açıklamalarda İsrail haydut bir devlet olarak betimlenmektedir. 19 Ocak 2010'da, Hamas'ın askeri kanadının kurucularından ve silah temin edicilerinden birisi olan ve İsrail tarafından iki vatandaşının öldürülmesiyle ilişkili olduğu iddiasıyla aranmakta olan Mahmud el-Mebhuh'un Dubai'de öldürülmesi, haydut devlet algısını bir kez daha ortaya koymuştur. Dubai polisi suikastın, Mossad tarafından yapıldığını belirterek, İsrail hükümetini suçlamıştır.³⁸

BAE, Suudi Arabistan'a benzer şekilde, yayılarak bölgesel istikrarsızlığa yol açabilecek, yakın bölgedeki sorunlarla, esas olarak, ekonomik gücünü kullanarak ilgilenmeye, bu sorunların etkisini sınırlandırmaya çalışmaktadır. Devlet Başkanı Şeyh Halife, BAE'nin, Irak, Lübnan, Sudan, Yemen, Somali ve Afganistan'da istikrarı sağlayıcı girişimleri aktif olarak destekleyeceğini belirtmiştir.³⁹ Tüm Körfez, başta el-Kaide (veya ondan ilham alan yapılanmalar) olmak üzere, terör örgütlerinden yüksek bir tehdit algılamasına sahiptir. KİK üyeleri, Uzak Doğu, Orta Asya, Güney Batı Asya ve Orta Doğu, Afrika ve Avrupa'da faaliyette bulunan teröristlerin geçiş bölgesindedir. BAE'de bu tehdit algılamasından ve terörle bağlantılı para ve insan hareketliğinden nasibini almakta; gerekli tedbirleri almaya çalışmaktadır.⁴⁰ Kabile ve mezhepsel bağların sıklıkla sınırları aştığı bölgede, özellikle Irak'ın içinde bulunduğu istikrarsız ortamda, el-Kaide başta olmak üzere teröre de başvuran radikal İslamcı örgütlenmelerin, Batı'ya (özellikle, ABD'ye) yakın duran rejimleri hedefleri arasında görmesi⁴¹ başta yoğun ulaşım trafiği ve serbest bölgeleriyle Dubai ve BAE için önemli bir tehdittir.

Batı Güvenlik Şemsiyesi- Rant Transferi

KİK üyeleri için Körfez güvenlik şemsiyesinin esas taşıyıcısı ABD'dir. Fransa ve İngiltere gibi diğer bazı Batılı ülkeler de bu konuda aktiftir. Örneğin, BAE'nin en büyük silah sağlayıcılarından birisi olan Fransa'yla, acil bir durumda ülkeye 75 bin Fransız askeri yerleştirmek üzere bir antlaşma imzalanmıştır. Benzer bir antlaşma da kesin rakam telaffuz edilmeden İngiltere'yle 1990'ların sonlarında imzalanmıştı.⁴² KİK üyelerinin bu temel güvenlik politikası, Arap toplumunun genel refahı dikkate alındığında meşru görülmemekte ve eleştirilmektedir. Silah alımlarının Suudi Arabistan ve BAE gibi çok büyük ekonomilere sahip, kendi endüstriyel tabanını oluşturabilecek ülkeler tarafından dahi *raftan alınma* şeklinde yapılması dikkat çekmekte ve meşruiyeti azaltmaktadır.⁴³

Yabancı baskın ülkelerin (başta, ABD ve İsrail) bölgedeki politikaları ve İran'ın nükleer programı, Irak'taki devam eden savaşa ek olarak, İran'la da bir çatışma ihtimalini 2010 boyunca da canlı tutmuştur. Bu durum hem terör örgütleri hem de devletlerce kitle imha silahları edinme isteğini kamçulamaktadır. İran genel olarak bölgedeki Sünni elitlerin yönetiminde olan büyük Arap devletleri tarafından bile en etkili negatif oyuncularından birisi olarak görülmektedir. Arabistan ve Mısır gibi büyük ülkelerin liderlerinin söylediklerinin gösterdiği gibi, genel olarak, Sünni elitler, İran'daki Şii yönetimi potansiyel bir tehdit olarak görmekte ve bölgedeki diğer ülkelerde, azınlık veya çoğunluk olarak bulunan Şiiilerin fırsat çıkarsa, İran'ın dümen suyunda hareket edebileceğinden şüphelenmektedirler. 2010 yapılan açıklamalardan da anlaşıldığı gibi, yüzde 85 Sünni- yüzde 15 Şii nüfusa sahip BAE'de bu genel çizgiyi takip etmektedir.

Bölgedeki Sünni liderlere göre, Şiiiler, kendi ulus devletleri ötesinde, İran'a karşı sadakat ve dayanışma duyguları besler ve gizli ajandaları vardır. Bu Pan-Şii fikir ve eylem birliği İran'ın bölgedeki yumuşak gücünü çok arttırmaktadır.⁴⁴ 2010 yılında sızan bazı Wikileaks belgeleri Körfez ülkelerinin bakış açılarını yansıtan ilginç bilgiler ortaya koymuştur. Örneğin, Suudi Arabistan, Pakistan'da, Zerdari yerine darbeyle gelecek başka bir *Müşerref'i* tercih etmektedir. BAE dış işleri bakanının Hillary Clinton'a söylediğine göre, bu Zerdari karşıtlığının mezhepsel boyutu vardır. Suudiler, Zerdari'nin Şii köklerinden rahatsızlık duymakta ve İran, Maliki hükümetinin işbaşında olduğu Irak ve Pakistan arasında bir Şii üçgeni oluşturabileceğinden endişe etmektedirler.⁴⁵

BAE, önemli bir Pan-Arap sorunu olan, Filistin sorununa bir çözüm bulunmasının bölgesel istikrar ve rejim meşruiyeti bakımından öneminin farkındadır. 2009 ve 2010'daki yayınlarda, BAE basınına göre, Başkan Obama'nın Filistin konusunda, sözler vermekten daha öteye geçmesinin zamanı gelmişti ve alanda, "gerçek" ve "anlamlı" değişiklik görülmesi gerekiyordu. Eyleme geçerek ABD'nin bu konuda söylediklerine gerçekten inandığını ispat etmesi gerekiyordu.⁴⁶ Ancak, 2010'daki gelişmeler, ABD'nin, İsrail üzerinde kurması gereken baskı için, bağımsız bir Filistin devletini tanıma yolunda yeterli adımlar atmadığı gibi, bunu yapan Arjantin ve Brezilya'yı da barış sürecine olumsuz katkı yapmakla eleştirdiği için hayal kırıklıklarına bir yenisini eklemiştir.⁴⁷

Irak'taki durum ve İsrail-Filistin çatışması yetmezmiş gibi, son yıllarda, ABD bölgede İran'ın artan etkisine karşı ve nükleer programı nedeniyle bu ülkeyi izole etme çabası dahilinde hem İsrail'e hem de diğer bölge ülkelerin büyük silah satışlarının önünü açmış ve bölge ülkelerinin

gerçek düşmanın, İsrail değil İran olduğu savını ileri sürmüştür. Buna karşın Katar Başbakanı “Gerçekte, İran’ı, İsrail’le kıyaslayamayız; İran komşumuzdur ve ona düşman gözüyle bakmamalıyız” demektedir. Ayrıca, 2009 itibarıyla, İran, 7 milyar dolarlık bir hacimle, BAE için hatırlı bir ticaret partneri konumundaydı. 2010 yılında da, KİK üyeleri “durumu idare etmeye” çalışsalar da, zaman zaman çeşitli açıklama ve sızmalar, İran’ın nükleer programından çok rahatsız olduklarını tekraren gösterdi. Nükleer enerjinin sorumlu ve barışçıl kullanımında örnek olma rolüne soyunan BAE’nin Başkanı, yıl içinde, herhangi bir ülkenin barışçıl amaçlarla nükleer enerjiyle uğraşmasını desteklemekle beraber, İran’a, nükleer programını uluslararası barış ve güvenliğin gereklerine göre yürütmesi, ayrıca, Iraklılara da, ülke sorunlarıyla uğraşırken daha fazla sorumluluk alma çağrısında bulunmuştur.

Kendisi himmete muhtaç hale gelen Irak’ın, kısa dönemde bölgesel bir ‘avcı devlet’ olmaktan çıkmasıyla, KİK üyeleri için, İran bölgede çatışma çıkarabilecek ve özellikle ABD’nin saldırması durumunda, bölgedeki Batılı ülkelerin KİK üyelerinde bulunan üslerine ve diğer çıkarlarına zarar verecek saldırılarda bulunabilecek, en önemli bölgesel tehdit konumuna yükselmiştir. KİK üyeleri, sürekli, erişim ve başlık ağırlığı bakımından geliştirilen İran füzelerinin menzili bakımından kolay hedeflerdir. Körfez’de İran’ın içinde yer aldığı bir çatışma çıkması ve Hürmüz Boğazı’nın kapanması durumunda, başta BAE, bölgedeki küçük ülkeler, turizm, petrol ticareti ve diğer yatırımlar konusunda ağır bedeller ödeyeceklerdir. Özellikle Dubai için hayati önem taşıyan, ürkek sermaye ve yabancı yatırımcılar, yükselmeye çalışan alternatif merkezlere gidebilir ve tekrar gelmeleri de kolay olmayabilir. Bölgedeki tansiyonu yükselten aktör olarak gösterilen İran, hükümete sadık bir yayın politikası izleyen BAE basını tarafından esas olarak, BAE’ye ait 3 adayı işgal etmiş bir kabadayı; huzursuzluk çıkarıcı ve satranç hamleleriyle, zaman kazanarak, bölgedeki dengeleri kendi lehine değiştirmek isteyen, sözlerine güvenilmez bir komşu olarak gösterilmektedir. BAE dış işleri bakanı, yıl içinde, İran’ın BAE’ye ait Abu Musa, Büyük Tunb ve Küçük Tunb adalarını 1971’de işgal ettiğini belirterek bunun İsrail’in Arap topraklarını işgaline benzediğini çünkü hiçbir Arap toprağının diğerinden daha değerli olmadığını söylemiştir. Bakana göre, bu adaların işgali Golan tepelerinin, güney Lübnan’ın, Batı Şeria veya Gazze’nin işgalinden farksızdır.⁴⁸ Buna karşın İran tarafı, dostlar arasında yanlış anlamaların iki tarafı müzakerelerle çözülebileceğini belirterek; BAE liderlerine, Siyonistlerin işine gelen açıklamalardan uzak durması çağrısında bulunmuştur.

Bir anlamda BAE’de diğer KİK üyeleri gibi, daha büyük ve gerekirse savaşa hazır olduklarını deklare eden ABD ve İran politikaları arasında sıkışmaya devam etmektedir ancak 2010 içinde, İran’a karşı askeri müdahaleye ‘ehveni şer’ olarak bakmak biraz daha ağırlık kazanmış gibidir. Son yıllarda Körfez, İran kaynaklı tehditler ve ABD’nin militarist politikaları yüzünden BAE için daha istikrarsız bir hale dönüşmüştür. Bu durumda, hem bölgesel tehditlere karşı, stratejik ve askeri dengeyi sağlanması hem de KİK ordularına imkân ve kabiliyetlerini geliştirme şansı tanınması için ABD güvenlik şemsiyesinin devamı gerekli görülmektedir. Şüphesiz bunda, güvenlik garantörü olarak başka bir alternatifin yokluğu etkilidir. Ne Türkiye, ne Suudi Arabistan, ne de İsrail, mevcut stratejileri ve askeri yetenekleri bakımından tek başlarına İran’ı kontrol edecek durumda değildir.⁴⁹ 2010 yılı içinde, Barack Obama, Katar, BAE, Bahreyn ve Kuveyt’te Patriot füze sistemleri kurulduğunu ve Körfez’de, İran füzelelerini vurabilecek Aegis balistik füzeleleriyle donatılmış iki savaş gemisinin hazır tutulacağını açıklamıştır.⁵⁰

Bu Batı güvenlik şemsiyesinin önemli bir diyeti, Körfez’deki fosil gelirlerinin bir kısmının, Batı’ya transferidir. Bu transfer, silah sistemleri, teknoloji alımı ve diğer katma değeri yüksek ürün ve hizmetlerin temini, petrol dahil ihalelerde, siyasi kararlarla baskın ülkelerin tercih edilmesi ve benzeri uygulamalarla dolaylı olup, diğer KİK üyeleri tarafından izlenen stratejiyle örtüşmekte ve onu tamamlamaktadır. Genel olarak, KİK üyeleri, GSYİH’nın ortalama yüzde 8-9 arasını (80-90 milyar dolar) savunma harcamalarına ayırdığından, bu alanda, dünya da en fazla harcama yapan ülkelerin başını çekmektedirler.⁵¹ 2010’da da bu transferler devam etmiştir. ABD’li Silahlanma Kontrolü ve Güvenlik Müsteşarı Ellen Tauscher, BAE ve ABD arasındaki ilişkilerin derinliğine işaret ederken, 750 Amerikan firmasının BAE’de iş yaptığını ve 30 bin Amerikalının da yaşadığını belirtmiştir. Savunma ve güvenlik alanında ilişkilerin iyi geliştiğini söyleyen müsteşar, ABD’nin 2009’da BAE’ye 22 milyar dolarlık silah sattığını böylece bu yıl içinde bu alanda en büyük müşterisi olduğunu; BAE’yi en yakın partnerlerden biri olarak gördüklerini belirtmiştir.⁵²

BAE, ayrıca, terörle mücadele gibi konularda, Batı bilgi ve teknolojisinin transferi için bazı Batılı ülkelerle işbirliği yapmaktadır. Yetkililere göre bölgesel ve küresel meydan okumaları, organize suç ve terör örgütlerinin faaliyetlerini de göz önünde tutarak strateji belirlemek; güvenlik altyapısını uluslararası en iyi standartlara göre kurmak gerekmektedir. Örneğin, nükleer tesislerin korunması gibi konularda, kurulma aşamasından başlayarak uluslararası bilgi transferini çeşitli ülkelerden (örneğin

Fransa) yapmak için antlaşmalar yapılmıştır 2010'daki açıklamalara göre, BAE özel birlikleri (SOC) Afganistan'da (35 kadar askerle)⁵³ çok küçük de olsa aktif operasyonlar yapmaktadır. BAE, Af-Pak bölgesinde kalkınma yardımları konusunda da aktiftir. Örneğini yıl içinde, 3 depreme dayanıklı okul Zaid Vakfı tarafından UNESCO'ya yaptırılmıştır.⁵⁴ Afganistan'a ilk yardım eden Müslüman ülkelerden birisi olan BAE, gençlerin terörizme kaymalarını önlemek için eğitim, sağlık ve spor gibi alanlarda yapılan yardımların uzun vadede barışı korumada en etkili araçlar olacağını ifade ederek diğer Müslüman ülkelere bu ülkede daha etkin olmaları için çağrıda bulunmaktadır.⁵⁵ Afganistan konusuyla oldukça ilgili olan BAE basınına göre ABD ve NATO kuvvetlerinin tüm ilerlemelerine rağmen, yabancı güçlerin bu ülkeden çekilmeleri için vakit daha erkendir. Çünkü askeri birlikler daha stratejik noktalara kaydırıldıklarında, askeri gücün azaldığı bölgelerde çatışmalar hemen tırmanmaktadır. Afganistan'da istikrarın sadece askeri tedbirlerle sağlanabilmesi de imkânsızdır.⁵⁶ Tüm bu yararlılığı dolayısıyla, BAE, ABD hükümeti tarafından 11 Eylül'den bu yana, Körfez ve Hürmüz boğazının güvenliğine katkı yapan, Amerika'nın terörizmle mücadelesinde, askeri, diplomatik ve finans alanlarında önemli bir partner olarak tanımlanmaktadır.⁵⁷

ABD'nin "terörizmle savaş" doktrini çerçevesinde, BAE'nin kendi içinde de alması gereken bir dizi tedbir öngörülmektedir. Uzmanlar sık sık Emirlikler'de de çok aktif olan köktenci vaizlerin etkili olduğu cami örgütlenmelerine işaret etmektedirler.⁵⁸ Dubai gibi merkezlerin ekonomik alandaki liberal felsefesi, petrodolarlar ve dini bağışların yaygın olması, Emirliklerin finansal merkezler olarak karanlık yönlerinin de bulunması negatif faktörler arasında gösterilmektedir.⁵⁹ Bu konuda, 2010'da ortaya çıkan bir haber ilginç bir örnek olarak gösterilebilir. İddiaya göre, Ekim 2009'da, Sovyetlere karşı direnişin kahramanı Ahmet Şah Mesud'un kardeşi, Ahmet Ziya Mesud, 52 milyon dolar nakitle Dubai'ye inince sorgulanmış ama serbest bırakılmıştır. Diplomatik kaynaklar bunun Afgan halkından kaynak transferlerine veya Dubai gibi merkezlerin eroin hâsılatının adresi olmasına örnek olarak verilebileceğini belirtmektedirler.⁶⁰ Buna benzer bir şekilde, Richard Holbrooke BAE'li yetkilileri, Taliban'ın finansal kaynaklarının akışını sekteye uğratmaları için uyarılmıştı.⁶¹ Amerikan istihbaratına göre, önemli Taliban şahsiyetleri, BAE'ye sık sık Zekat ve benzeri toplamak üzere, parasal kaynak üretmek için gelmektedirler. Taliban ayrıca, BAE'deki Güney Asyalı göçmen işçilerden de eleman temin etmeye, onları "radikalleştirmeye" çalışmaktadır. Çeşitli söylentilere göre, BAE'deki bir Afganistan kökenli Peştun topluluğunun Taliban'la etnik ve dini bağlantıları vardır. BAE'li yetkililer bu topluluğun

aktivitelerine engel olmaya çalışmaktadır.⁶² Görüldüğü gibi, Dubai finansal yapısı ile suç örgütlerinin nüfuzuna açıktır. Göçmenler arasında yaygın olan enformel para transfer yöntemi havaleye (*hawala*) karşı da yeterli tedbirler alınmamaktadır.⁶³

Türkiye'nin bölgede yükselen prestijinin etkisiyle, BAE basını Türkiye'ye daha fazla ilgi göstermeye devam etmiştir. Türkiye, zırhlı personel taşıyıcıları gibi ürünlerle sınırlı da olsa bölgedeki silah pazarına girmiş durumdadır.⁶⁴ NATO üyesi ve Sünni elitlerin yönettiği Türkiye'nin, KİK üyelerinin savunmasına katkı yapmasının, meşruiyet açısından, ABD Güvenlik Şemsiyesine göre tercih edilebileceği açıktır, hatta, bazı kaynaklarda, askeri açıdan tehdit oluşturan İran'ın askeri gücü, Türkiye ve diğer bölgesel oyuncularla karşılaştırılmaktadır. Ancak, Türkiye'nin dış politikasının aldığı form dikkate alındığında, Türkiye ile KİK üyeleri arasında, gelecekte İran'a yönelik bir savunma işbirliğinin oluşması zor görünmektedir. Yine de, Suudi pilotların Anadolu Kartalı tatbikatına davet edilmesi, Türkiye'nin bölgedeki dengelerle ilgili daha aktif tutum almaya çalışmasına bir örnektir.

Grafik: Askeri Güç Karşılaştırması: Türkiye, İran, KİK Toplamı, Suudi Arabistan, BAE ve İsrail (bin kişi olarak).⁶⁵

Özellikle toprak ihtilafı olduğu İran'a karşı bir Arap Birliği oluşmasını isteyen BAE'nin yayın organları, sık sık Abu Musa, Büyük Tunb ve Küçük Tunb adalarını işgal etmekle suçlanan İran'a karşı diğer ülkelerin desteklerini ve soruna barışçıl çözüm için arabuluculuk tekliflerini haber yapmaktadır.⁶⁶ İran, stratejik konuma sahip adalardan Abu Musa'da havaalanı ve askeri üs inşa etmiştir.⁶⁷ Bir güvenlik kaygısı olarak, BAE, diğer KİK üyeleri gibi, uzun vadede su ve gıda konusunda endişelidir ve Suudi Arabistan gibi diğer bazı Müslüman ülkelerle (Pakistan, Sudan) antlaşmalar yoluyla gıda güvenliğini sağlamaya çalışmaktadır. BAE'nin güvenlik alanında diğer önem verdiği alan KİK üyeleriyle savunma konusundaki genel mutabakattır. Bu blok içerisinde en kritik ilişkiler, en baskın ülke olan Suudi Arabistan'lardır. Genel karakterleri çok benzediği için KİK üyeleri kendi aralarında yardımlaşarak, savunma alanında, bir saldırı anında, hiç olmazsa, Batı yardımı ulaşana kadar, saldırgan ülke ordusunu yavaşlatma görevini yerine getirmek istemektedirler. Aslında, KİK üyelerinin toplamda 40 milyona yaklaşan nüfuslarıyla, zamanla savunma ihtiyaçlarının büyük kısmını kendi başlarına karşılamaları beklenebilir ancak şu aşamada, KİK üyelerinin, daha yapması gereken çok fazla işin olduğu görülmektedir.

İç Güvenlik Kaygıları

BAE'deki 'toplumsal sözleşme', bölgedeki diğer ülkelere kıyasla daha sağlam görülmektedir. Monarşinin devamlılığı ve yönetim gücü bakımından 2010'da da belirgin bir problem görülmemiştir. Siyasi sadakat ve uyum gösterme karşılığında, yönetim halka yüksek standartlı bir ekonomik paket sunabilmektedir. Ülkedeki vatandaş sayısı küçük olduğu için, hükümet zamanla oluşan rantiyeye vatandaş yapısı arasında refahı kolay dağıtabilmektedir.⁶⁸ Biraz da bu yüzden, Freedom House değerlendirmelerinde, BAE 6 puanlık ortalama değerlendirme ile KİK içerisinde S. Arabistan'la (ortalama 6.5) beraber en otoriter uçta bulunmaktadır.⁶⁹ 3 Kasım 2009'da, Yüksek Konsey üyeleri BAE Devlet Başkanı Şeyh Halife bin Zaid el-Nehyan'ın beş yıl için tekrar BAE Başkanı olarak seçmişlerdir. BAE'de, ikinci önemli Emirlik, Dubai'nin Emiri de Başbakan olmaktadır.

Literatürde çeşitli potansiyel iç güvenlik tehditlerine değinilmektedir. Örneğin, hızlı ekonomik büyüme dolayısıyla, ülkeye akın eden yabancılar sonucu, BAE dünyada en fazla oransal göç alan ülke konumundadır. Yabancılar, ülke işgücünün yüzde 85-90'ını oluşturmakta olup, çoğunlukla genç, bekar erkeklerdir. Bu yüzden Emirlikler'deki erkek/ kadın oranı 2,7 gibi yüksek bir rakama ulaşmıştır. Ücretle çalışan yabancılar, ülkeye daha yüksek ücretler kazanmaya geldikleri ve katı olan yerel kurallara uydukları sürece hoşgörü ile karşılanacaklarının bilinciyle siyasi olarak önemsiz görülmekte ve zaten genelde siyasete ilgisiz kalmaktadırlar.⁷⁰ Ancak 2010'da medyada, bu göçmen işçiler arasında el-Kaide, Taliban ve benzeri örgütlerin eleman bulmaya çalıştıkları, BAE polisinin bu durumla mücadele ettiği bilgileri yer almıştır.

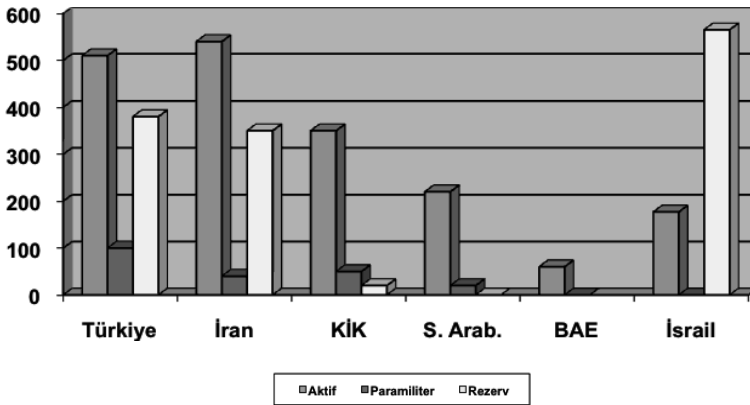
BAE'deki potansiyel çatışma veya rahatsızlık verme ihtimali olan faylar şu şekilde dile getirilmektedir: Sünni/Şii; Erkek/Kadın; Kamu/Özel sektör; Vatandaşlar/Yabancılar; İngilizce konuşanlar/Konuşmayanlar; Zengin/Fakir. Ayrıca, BAE ekonomisinin gençleri için gerçek işler üretmemesi de bir eleştiri konusudur. Pek çok BAE vatandaşı, göstermelik kamu işlerinde idari pozisyonadadır. Aslında, ekonomik güç sayesinde iyi eğitim almış gençlere onları tatmin edecek işler üretilememesi genel KİK bölgesinin önemli bir sorunudur 2009'da yaklaşık 435 bin üniversite mezunu gencin bu bölgede işsiz olduğu tahmin edilmekteydi. Bilindiği gibi, 11 Eylül saldırılarında Suudi Arabistan'dan sonra bölgeden en çok gencin ismi BAE'li olarak geçmişti.⁷¹ Aşırı cılığın umut ve fırsat yokluğunda geliştiğini ifade eden BAE otoriteleri, gençlere topluma entegre olmaları için paydaşlık verilmesine; istihdam, eğitim ve spor gibi alanlarda daha fazla imkân sağlanmasına çalışmaktadırlar.⁷²

BAE Dış Politikasındaki Küresel Boyut ve Küresel Rol

Dünya petrol arzının yüzde 40'ının geçtiği Hürmüz Boğazı kıyısında bulunan BAE, diğer fosil yakıt zengini KİK üyeleriyle birlikte, küresel öneme sahip bir bloğun parçasıdır. BAE, OPEC içerisinde istikrarlı bir şekilde güvercin kanadında bulunmaktadır. Bu, onu, enerjiye bağımlı Batılıların 'sevgilisi' yaparken diğer, enerji bağımlısı Çin, Japonya ve Güney Kore gibi önemli ülkelerin de çıkarına hizmet etmektedir.

KİK üyeleri Batı dışındaki küresel oyuncularla da ilişki içindedir. Örneğin, Çin, esas olarak enerji bağımlısı ve ihracat yapmak isteyen bir ülke olarak Körfez'de bulunmaktadır. Çin, çok yoğun bir ekonomik ilişki içinde olduğu, en büyük ihracat partneri ABD'den direktif almamakta, onun yaptığı gibi, derin ilişkilerine rağmen politikalarını İsrail'e göre şekillendirmemektedir. Petrol ihtiyacının yüzde 15'ini sağlayan İran'ın elinde nükleer silahlar görmek istemese de anlamsız görünen bir engelleme çabası içine girip kendini bu enerjiden mahrum etmek istememektedir.

Geniş maddi imkânları dolayısıyla, KİK üyeleri ve özelde BAE, Batı stratejilerinde genellikle finansör rolünde düşünülmektedirler. Amerikan ve Batı stratejilerinde Irak'ın yeniden imarı, Afganistan'ın ve Pakistan'ın istikrarı; aşırılığın yok edilmesi gibi konularda ortak çalışmanın önemine vurgu yapmışlardır.⁷³ Afganistan'da sadece 35 askeri bulunan BAE'nin bu ülkeye yaptığı 250 milyon dolarlık maddi yardımın yeterli görülmediğine dair belirtiler vardır. Zengin Arap ülkelerine küstahlık olarak gelebilecek, tipik Amerikan açık sözlüğüne göre; Amerika'nın çok büyük miktarda petrol parası az sayıdaki Körfez ülkesine gitmektedir. Af-Pak bölgesinde

daha fazla askere değil yardım işçilerine kalkınma uzmanlarına, örneğin polisi ve hakimleri eğitecek kişilere ihtiyaç vardır. Körfez ülkelerine fatu-

ra edilebilecek “50 veya 100 milyar” doların, Afganistan ve Pakistan’da terörün ve aşırılığın kökünü kurutmak için çok faydalı olacağı dillendirilmektedir.⁷⁴

BAE İsrail’e çeşitli konularda kızsza da, uzun dönemde nükleer silahlara sahip bir İran’la yaşamının maliyetlerinin kısa dönemde İran’a yapılacak askeri bir müdahalenin getireceği maliyetlerden fazla olduğu açıkça söylenebilmektedir. Her ne kadar “dış bir güç” tarafından bölgede başka bir Müslüman ülkeye daha askeri operasyon yapıldığı için bölgenin karışması, insanların isyanı ve benzeri rahatsızlıklar olacaksa da bu ihtimal İran’a karşı kullanılmaktadır. Bu bahsedilen dış gücün ABD mi yoksa İsrail mi olduğu üstü kapalı bırakılmaktadır. BAE, 2010’da da, Uluslararası Atom Enerjisi gibi kuruluşların istekleri doğrultusunda, İran’a karşı üzerine düşeni yapmaya çalışmıştır. Örneğin İran’a karşı BM ambargosunu delen 40 firmanın ofisleri kapatılmış ve ilgili 41 hesap dondurulmuştur. Liberal ticari ortamın İran’ın nükleer programını geliştirmesi için kullanılmasına engel olunmaya çalışılmaktadır.⁷⁵ Konuyla uzaktan ilgili ilginç bir veri Resül-Hayme Emiri, Şeyh Sakr b. Muhammed el-Kasımî’nin vefatı üzerine dillendirilmiştir. Emir’in, İran’la çok yakınlaştığı için batılı kaynaklarca eleştirilmesi, Emirliklerin kendi içlerindeki ilginç farklılıklara bir örnektir. 1918 doğumlu, Doğu Arabistanlı alimlerden derin bir dini eğitim almış olan Emir’in bu tutumu, diplomatik sıkıntı yaratmıştır.⁷⁶ Şeyh Sakr el-Kasımî’nin ölümü küçük çaplı bir saray darbesi girişimine de yol açmıştır. 2003’de veliahtlıktan uzaklaştırılan oğlu Şeyh Halid, babasının ölümü üzerine baba-bir kardeşi Şeyh Saud’un yerine Emir olmaya çabalamışsa da bu sonuçsuz kalmıştır.⁷⁷

Sonuç

2010 yılı da BAE ve Dubai’nin Arap ve İslam dünyası içerisindeki yeri; Batı ile ilişkileri ve bölgesel güvenlik sisteminde oynadığı rolle ilgili bir dizi tartışma ve gelişme ile geçmiştir. Hem ekonomi alanında hem de güvenlik alanında, yıl içinde, 2009’a göre önemli bir parametre değişikliği olmamıştır. Ekonomi alanında, patlak veren küresel krizin yansımalarının yaralarının sarılmaya çalışıldığı 2010’da, bölgesel güvenlik alanında ABD ve İran’ın başrollerini oynadığı gelişmeler, KİK üyeleri ve BAE tarafından yakından izlenmiştir. BAE, diğer KİK üyeleri gibi fosil yakıtlardan elde edilen büyük gelirin önemli bir kısmıyla güvenliğini, bir dizi ikili, bölgesel, küresel düzenlemelerle garanti altına almaya çalışmaktadır. Önümüzdeki yıllarda da küçük nüfuslu ama büyük bir ekonomiye sahip olan BAE’nin, Körfez’deki gelişmelerde önemli roller oynayacağına şüphe yoktur.

Kronoloji

- **4 Ocak:** 828 metrelik Burj Khalifa binası kullanıma açıldı
- **19 Ocak:** Mahmud el-Mebhuh'un, BAE yetkililerine göre Mossad elemanları tarafından öldürülmesi
- **25 Mart:** Dubai hükümeti, Dubai World'ü kurtarmak için 9.5 milyar dolarlık borcunu bir plan dahilince ödemeyi kabul etti
- **27 Ekim:** 1918'de doğan, Ra'sül-Hayme Emiri, Şeyh Sakr b. Muhammed el-Kasimi vefat etti
- **Kasım:** Kraliçe Elizabeth'in BAE ziyareti sırasında İngiltere'yle de nükleer işbirliği antlaşması imzalandı
- **Kasım:** Portekiz, BAE'ye, BM Güvenlik Konseyi geçici üyelik adaylığına destek verdiği için teşekkür etti
- **Aralık:** Federal Milli Konsey, BAE borçlanmasına tavan getirdi.

Dipnotlar

- 1 Bkz. Human Right Watch, *World Report 2010*.
- 2 "United Arab Emirates" www.state.gov/documents/organization/160079.pdf.
- 3 Women's share of UAE workforce tops 14%", *WAM*, 3 Ağustos 2010.
- 4 "United Arab Emirates" *Wikipedia*, 12 Nisan 2010.
- 5 Bertelsmann Stiftung, *BTI 2010 – United Arab Emirates Country Report*. Gütersloh: Bertelsmann Stiftung, 2009.
- 6 "UAE Yearbook 2009" http://www.uaeinteract.com/uaeint_misc/pdf_2009.
- 7 "Teachers quit the UK for Abu Dhabi" *The Guardian*, 6 Mayıs 2011.
- 8 "Dubai projects 16.9 percent budget deficit in 2010", *Middle East Online* 7 Ocak 2010.
- 9 *Middle East Online* 24 Haziran 2010.
- 10 "Lubna Al Qassimi says UAE is a model for economies", *WAM*, 21 Aralık 2010
- 11 "Dubai World saved by \$9.5bn rescue package", *The Guardian*, 25 Mart 2010
- 12 "New law makes debt a useful tool, UAE paper", *WAM*, 30 Aralık 2010.
- 13 Dünya petrol ihtiyacı günlük 80 milyon varil civarında olup, Suudi Arabistan ve Rusya'nın günde 9-10 milyon varillik üretimi bulunmaktadır.
- 14 "OPEC remains committed to ensuring stable, secure, reasonably priced supplies: UAE Governor for OPEC", *WAM*, 27 Kasım 2010.
- 15 "UAE energy minister: oil prices 'very reasonable'", *Khaleej Times*, 18 Ocak 2010
- 16 www.businessweek.com, 29 Mayıs 2010.
- 17 "UAE in 2011: a bigger and wealthier economy, says a paper", *WAM*, 31 Aralık 2010
- 18 Bkz. Cengiz Dinç "Birleşik Arap Emirlikleri 2009", *Ortadoğu Yıllığı* 2009.
- 19 Anadolu Ajansı, 16 Aralık 2010.
- 20 Örneğin, İngiliz bulvar gazetelerine bakılırsa Muhafazakar görünen Dubai gibi yerlerde aslında oldukça serbest bir ortam vardır; ancak zaman zaman İngiliz vatandaşı turistlerin "plajda öpüşükleri" gibi bahanelerle tutuklanmaları, sınır dışı edilmeleri rejimiyle çeliştiği görülür. anlardır.
- 21 KİK üyeleri ve BAE, Filistinlilere yapılan yardımlarda önemli bir yer tutarlarsa da, zenginliklerinin boyutu bu miktarların genel olarak yetersiz bulunmasına yol açmaktadır.
- 22 Bkz. Cengiz Dinç "Birleşik Arap Emirlikleri 2009".
- 23 "Dubai ruler blasts Israeli siege with poetry verse", *Middle East Online*, 17 Haziran 2010.
- 24 Bu konuda 2010 verileri çelişkilidir. Basına yansıyan açıklamalara göre, nüfus 2010'da 8 milyonu aşmıştır ki, kriz yüzünden işsiz kalan göçmen işçiler de düşünüldüğünde, bu pek inandırıcı değildir. Uluslararası çeşitli kuruluşlara göre BAE nüfusu 2009'da 5 milyon civarı tahmin edilmektedir.
- 25 "Expat numbers rise rapidly as UAE population touches 6m" <http://www.uaeinteract.com> 7 Ekim 2009.
- 26 "United Nations Development Programme: UAE ranks first in Human Development among the Arab countries" *Middle East Online*, 13 Aralık 2010
- 27 Syed Ali "In Dubai, the party's far from over", *The Guardian*, 20 Mart 2010.
- 28 "From Nothing to a Global Hub for Aviation" *Sunday Times*, 17 Ekim 2010.
- 29 "Al Mansouri: UAE has built a unique investment environment, diversification and advanced infrastructure", *WAM*, 22 Aralık 2010.

- 30 "UAE-Malaysia trade surged to US\$5.6b in 2009", *WAM*, 23 Aralık 2010
- 31 Christopher Davidson, "Dubai and the United Arab Emirates: Security Threats", *British Journal of Middle Eastern Studies*, vol. 36, sy. 3, 2009, s. 431-447.
- 32 "'GCC Oil and Gas Reserves Are Worth US\$18.3 Trillion: DIFC Authority Report", *WAM*, 13 Ekim 2009.
- 33 Bkz. Cengiz Dinç "Birleşik Arap Emirlikleri 2009"
- 34 "The UAE's nuclear strides - UAE Press Editorial", *WAM*, 27 Kasım 2010
- 35 "UAE has been steady voice for peace and progress regionally", *WAM*, 2 Aralık 2010
- 36 "UAE Army strives to maintain effective role in regional security: Al Rumaith", *WAM*, 5 Mayıs 2009.
- 37 Kuveyt Ordusu 1. Körfez Savaşı'nda, Irak ordusuna karşı herhangi bir direniş sergileyememiş; kaçabilenler adeta pijama ve terlikleriyle dış ülkelere sığınmak zorunda kalmıştı.
- 38 "Interpol issues new arrest notices for Dubai murder", *Middle East Online*, 8 Mart 2010.
- 39 "Khalifa exhibits Strategic Leadership", *WAM*, 2 Aralık 2010.
- 40 "GCC has always been a force for peace, UAE press", *WAM*, 8 Aralık 2010.
- 41 Bu örgütler, başta Kafkas politikalarından dolayı, Irak'taki Rus 'hedeflerini' de zaman zaman vurmuştur.
- 42 Christopher Davidson, "Dubai and the United Arab Emirates: Security Threats".
- 43 Örneğin bkz T. Mitchell, "Islam in the U.S. Global Order" *Social Text*, vol. 20, sy. 4, 2002, s.1-18.
- 44 Karşıt görüşlere göreyse, "Şii dayanışması" bir mittir ve bazı milli politikaları maskeleyen isteyen Sünni hükümetler tarafından abartılmaktadır. Örneğin, Irak'taki Şii'ler Irak milliyetçisidir ve İran'la pek çok konuda ayrışmaktadırlar. Bkz. Kristian C. Ulrichsen, "Internal and External Security in the Arab Gulf States" *Middle East Policy*, vol. 16, sy..2, 2009 s.39-58.
- 45 "WikiLeaks cables: Saudi Arabia wants military rule in Pakistan", *The Guardian*, 1 Aralık 2010.
- 46 "Mere Words Won't Change - UAE Press Editorials", *WAM*, 12 Mart 2010.
- 47 "Of Palestinian statehood, UAE paper", *WAM*, 12 Aralık 2010.
- 48 "UAE likens Iran's control of islands to Israeli occupation", *Middle East Online*, 20 Nisan 2010.
- 49 Kayhan Barzegar, "Balance of Power in the Persian Gulf: An Iranian View", *Middle East Policy*, Vol. XVII, sy. 3, 2010, s. 74-87.
- 50 *The Guardian*, 2 Şubat 2010.
- 51 International Institute for Strategic Studies *The Military Balance* "Chapter Five: Middle East and North Africa", 110: 1, 2010, s. 235- 282. *The Military Balance* "Chapter Seven: Middle East and North Africa", 111: 1, 2011, 293-342.
- 52 "The U.S.-U.A.E. Security Partnership: Shared Threats and Opportunities with Under Secretary of State Ellen Tauscher", <http://www.usuaebusiness.org>
- 53 *The Military Balance 2010* (Chapter Five: Middle East and North Africa) asker sayısını 35 olarak vermektedir.

- 54 "The Zayed bin Sultan Al Nahyan Charitable and Humanitarian Zayed Foundation opens three schools in Pakistan", *WAM*, 25 Aralık 2010.
- 55 "UAE will continue to enhance constructive engagement of global community in Afghanistan: Gargash", *WAM*, 30 Kasım 2010.
- 56 "Afghanistan war is far from over", *WAM*, 18 Aralık 2010.
- 57 Department of State Bureau of Near Eastern Affairs "Background Note: United Arab Emirates" 16 Mart 2011
- 58 "Ras al-Khaimah's links to al-Qaida, not Iran, is the real issue", *The Guardian*, 6 Haziran 2010.
- 59 "Dubai's dark side targeted by international finance police", *The Observer*, 24 Ocak 2010.
- 60 "WikiLeaks: Afghan vice-president 'landed in Dubai with \$52m in cash'", *The Guardian*, 2 December 2010.
- 61 Bkz. *The Guardian* 1 December 2010.
- 62 Bkz. *The Guardian*, 5 Aralık 2010.
- 63 "Dubai's towering ambitions turned out to be a mirage", *The Guardian*, 23 Kasım 2010.
- 64 "Turkey offers to raise UAE isles' issue with Iran", *WAM*, 27 Nisan 2009.
- 65 Bkz. Martin, Lenore G. "Turkey and Gulf Cooperation Council Security", *Turkish Studies*, Cilt 10, No1, 2009 75- 93 ve İsrail için, *The Military Balance* "Chapter Seven: Middle East and North Africa", 111: 1, 2011, 293-342.
- 66 Christopher Davidson, "Dubai and the United Arab Emirates: Security Threats".
- 67 "Iranian double standards: occupation of Gulf islands a 'misunderstanding'" *WAM*, 21 Nisan 2010.
- 68 Christopher Davidson, "The United Arab Emirates: Prospects for Political Reform" *Brown Journal of World Affairs*, vol. 15, sy. 2, 2009, s 117- 127.
- 69 BAE ve KİK üyeleri için 2010 değerlendirmelerine www.freedomhouse.org adresinden adresinden ulaşılabilir
- 70 Christopher Davidson "The United Arab Emirates: Prospects for Political Reform"
- 71 Kristian C. Ulrichsen, "Internal and External Security in the Arab Gulf States".
- 72 "Fight extremism through social development, UAE paper", *WAM*, 6 Aralık 2010.
- 73 "Abu Dhabi Crown Prince Praises Strength, Breadth of UAE-US Relationship in Meeting with President Obama", *WAM*, 10 Eylül 2009.
- 74 Bkz, örneğin, Shibley Telhami, et al., "Major World Powers and the Middle East", *Middle East Policy*, vol. 16, sy. 4, 2009, s. 1-26.
- 75 UAE 'taking action' to maintain nuclear security", *AFP* 29 Haziran 2010
- 76 "Sheikh Saqr bin Mohammed al-Qasimi" (Obituary), *The Guardian*, 1 Kasım 2010.
- 77 "Death of Gulf emirate ruler Sheikh Saqr prompts fight over succession", *The Guardian* 27 Ekim 2010.